

Е. С. Соловей

Верлібр

ВЕРЛІБР (франц. *vers libre* – вільний вірш) – назва специфічної, структурно наближеної до прози форми віршованого твору (а також його рядка); неримований і нерівнонаголошений твір, вільний від таких особливостей класичного вірша, як симетричність наскрізної будови, система римування, поділ на строфи тощо. Верлібр слід відрізняти від т. зв. вільного вірша – нерівностопного римованого, переважно ямбічного. Генезу верлібру деякі віршознавці пов'язують із фольклором (замовляння та ін. форми народної поезії, неримованої або спорадично римованої), з літургійною поезією середньовіччя, творчістю німецьких поетів-романтиків тощо. Інші дослідники уналежнюють верлібр до явищ новітнього часу, безпосереднього вияву модерніст., авангардних тенденцій в літературі, починаючи від кін. 19 – поч. 20 ст., зокрема творчості французьких та російських символістів. Відтоді верлібр широко входить у творчу практику, водночас стає предметом перманентних дискусій та суперечок. Класичні системи віршування протягом 19 ст. виявляли свою відпорність експансії верлібру і переконливу здатність до оновлення та розвитку. Натомість верлібр, як і понад століття тому, позиціонує себе як оптимальну систему віршування і поетичну форму, відповідну «духові часу», звільнену від архаїчних канонів класичного віршування і орієнтовану лише на «інтегральні імпульси висловлювання». Видатні майстри верлібру у світовій літературі – Е. Верхарн, В. Вітмен, Т. Еліот.

На поширення верлібру в українській літературі вплинув досвід художнього перекладу зарубіжної поезії. Так, переклади Лесі Українки творів Й. Гете та Г. Гайне передують появі верлібру в її власній творчості («Ave, regina», 1896, «Уривки з листа», 1897 та ін.). Етапами подальшого освоєння верлібру в українській поезії є «Вольні вірші» І. Франка (1906) та епатажно-експериментальна творчість М. Семенка 1910-х рр. Періодом активної розробки верлібру як «революційної» форми стали 20-і рр. (В. Поліщук, В. Блакитний, І. Кулик, П. Тичина, М. Йогансен, В. Бобинський, В. Мисик та ін.), проте через посилення ідеологічного диктату та «боротьбу із формалізмом» ця тенденція майже зникла. М. Зеров як прибічник класичного віршування вважав, що практики верлібру «лише розхитують, імпресіонізують мову».

Нове зацікавлення верлібром пов'язане із суспільно-літичними змінами 60–80-х рр. і характерне для всіх поетичних поколінь цього і наступних періодів (М. Рильський, І. Драч, М. Вінграновський, Б. Олійник, І. Калинець, В. Голобородько, поети Київ. школи М. Воробйов, С. Вишенський, В. Кордун, а також В. Затуливітер, В. Лучук, С. Майданська, Л. Кульбак, згодом О. Лишега, К. Москалець, Н. Білоцерківець, О. Забужко, В. Неборак та ін.). Значне поширення, подеколи виразне переважання верлібру в сучас. літературі пов'язують з його аналітичною місткістю, із загальною зміною традиційного співвідношення «ratio» та «emotio» в поезії: природа верлібру більшою мірою логіко-аналітична, ніж емоційна. Водночас прогнози 80-х рр. про неорганічність і, отже, обмежений потенціал верлібру в українській поезії вочевидь не справдилися.

Бібліографічний опис:

Верлібр / Е. С. Соловей // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2005. – Режим доступу:

<https://esu.com.ua/article-33597>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).